

"Demek, insan bu âleme ilim ve duâ vasıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir. Mahiyet ve istidad itibâriyle her şey ilme bağlıdır. Ve bütün ulûm-u hakikiyenin esâsı ve mâdeni ve nuru ve ruhu, mârifetullahtır. Ve onun üssü'l-esâsı da İmân-ı billâhtır." Bu paragrafın geniş bir izahını istirham ediyoruz?

Birinci cümlede, insanın kemâle ermesinin esasları **"ilim ve duâ"** olarak belirlenmiş bulunuyor. Bu tekemmül elbette dünyadan sonra gideceği yeni ve ebedî bir âlem içindir. *Ana rahmindeki tekemmül bu dünya için olduğu gibi, dünyadaki tekemmül de âhiret namına olacaktır.* Bu mâna [Birinci Nokta](#)'nın ilk cümlesinde şöyle ders veriliyor:

"İnsan, nur-u îmân ile âlâ-yı illiyîne çıkar; Cennete lâayık bir kıymet alır."

O hâlde insanın tekemmülünü *"cennete layık bir kıymet alması"* şeklinde anlamamız gerekiyor. Nitekim, dersin devamında

"Ve bütün ulûm-u hakikîyenin esâsı ve mâdeni ve nuru ve ruhu, mârifetullahtır."

buyrulmakla da insanı kemâle erdirecek ilimler için *"ulum-u hakikîye"* ifadesi kullanılmıştır. Hakikî ilim, insanın ruh ve kalbini terakki ettiren, kabirden sonraki yolculuğunda da ona rehber olabilen ilimdir. Sadece dünya işlerini tanzime yarayan ve ölüm ötesinde insana hiçbir fayda sağlamayan ilimler hakikî değildirler.

Hakikî ilimlerin "esâsı ve mâdeni ve nuru ve ruhu, mârifetullahtır."

Allah'ı bilmeyen bir bilim adamının şu kâinat hakkındaki bilgilerinin de *"hakikî ilim"* olmadığı [On İkinci Söz](#)'de hârika bir temsille çok güzel ortaya konulmuştur. Onların hâli, Kur'ân'ın Allah kelamı olduğundan habersiz olarak, ondaki harflerin yapısı, yazıldıkları cevherlerin özellikleri hakkında çok şeyler yazan bir kimseye benzetilmiştir. Kâinat kitabını, Allah'ın mektubu, O'nun eseri ve sanatı olarak

bilmeyen bir bilim adamının bu âlemdeki eşya hakkındaki bilgileri onu, hakikâ mânada, âlim yapmaz; aksine, cahilliğini daha da pekiştirir. Üstat Hazretleri [Ene ve Zerre risalesi](#)nde bu gibi kimseler hakkında **“Binler fünunu bilse de, cehl-i mürekkeple bir eçheldir.”** buyurur.

Duânın tekemmüle sebep olması üzerinde de kısaca duralım:

Duâ denilince, öncelikle, ellerimizi dergâh-ı İlâhîyeye açıp isteklerimizi o Kerîm Rabbimize arz etmemiz akla gelir. Duânın bu kısmına **“kavlî duâ”** deniliyor. Bu duâ kalpleri Allah’a teveccüh ettirmesi cihetiyle çok önemli bir ibâdettir. Nitekim Furkan Sûresinin son âyetinde, mealen, **“Duânız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin!”** buyrulmuştur.

Nur Külliyyatı'nda kavlî duâ yanında **“istidat lisaniyla duâ, fiilî duâ, ızdırar lisaniyla duâ”** gibi duâlar da olduğu nazara verilir.

İstidat lisaniyla yapılan duâlar konumuzla yakından ilgilidir. Terakki ve tekâmül eden bütün varlıklarda, özellikle de onların tohumlarında, çekirdeklerinde, yumurtalarında bu duâ hakimdir. Onlar bu istidat lisaniyla kendilerinden çıkacak o büyük neticeleri Allah'tan talep ederler.

İnsan da emanet-i kübrayı yüklenebilecek bir istidatta yaratılmıştır. Onun tekemmül etmesi bu istidanın yerinde kullanılmasıyla gerçekleşecektir. Şu var ki, bu imtihan dünyasında insan bu büyük görevi yerine getirme konusunda serbest bırakılmıştır. Tercihini doğru kullanan insanlar, bu istidat ile, marifetullah sahasında büyük mesafeler kat etmeyi ve kalplerinin muhabbet-i İlâhîye ile dolmasını isterler.

Emanet-i kübra meselesi [Otuzuncu Söz](#)'de bütün yönleriyle ele alınmıştır. Burada sadece, [Onuncu Söz'ün On Bbirinci Hakikat](#)'inde geçen bir anahtar ifadeyi nakletmekle yetinelim:

“Hem, hiç kabil midir ki, Hâkim-i Bilhak, Rahîm-i Mutlak, insana öyle bir istidad verip, yer ile gökler ve dağlar tahammülünden çekindiği emânet-i kübrâyı tahammül edip, yâni küçücük, cüzî ölçüleriyle, sanatçılarıyla Hâlıkının muhît sıfatlarını, küllî şuûnâtını, nihâyetsiz tecelliyâtını ölçerek bilip;..”

Demek ki, yerin, göklerin ve dağların yüklenmekten çekindiği bir yükü insanın yüklenmesi, onun bu işi yapmaya istidatlı olarak yaratılmış olmasındandır. Diğerlerinde bu istidat olmadığı için bu yükü yüklenememişlerdir. İnsanın bu cami istidatıyla yüklendiği vazife ise şöyle ortaya konuluyor: *“Küçücük, cüzî ölçüleriyle, sanatçılarıyla Hâlıkının muhît sıfatlarını, küllî şuûnâtını, nihâyetsiz tecelliyâtını ölçerek bilip,..”*

Sadece bir örnek verelim: İnsan, kendisindeki merhamet duygusunu ölçü alarak Allah'ın sonsuz ve mukaddes rahmetini bir derece bilebilir. Ne yerde, ne gökte, ne de dağlarda bu istidat olmadığı için, onlar İlâhî rahmeti anlayamazlar, bu yükü yüklenemezler.

İşte insan, Allah'ın marifeti noktasında kendisine verilen bu çok geniş ve mükemmel istidadı yerinde kullanabilme konusunda Rabbinin rahmetine ve keremine iltica etmekle ve gerekli bilgilerle de donanmakla tekemmül yoluna girmiş olur. Bir ömür boyu bu yolda ilerlemeye devam eder. Ölünceye kadar marifetini artırır ve ulaşabildiği son noktada ruhunu Rahmân'a teslim etmekle, bu terakki yolculuğunun cennette ebediyen devam etmesi için de duâ etmiş olur.

“Cennete layık bir kıymet almanın” bir ciheti de bu marifet inkişafıdır.

“Mahiyet ve istidad itibâriyle her şey ilme bağlıdır.” cümlesinde geçen ilmi, İlâhî ilim olarak yorumlayabiliriz. Buna göre cümlenin mânası şöyle olur: Her şeyin mahiyeti yâni ne olduğu, istidadı, ne gibi özellikler taşıdığı Allah'ın ezelî ilminde nasıl takdir edilmişse, İlâhî kudret o şeyi öylece yaratmıştır. Biz de bize ihsan edilen ilim sayesinde eşyanın ne olduğunu ve istidadına neler konulduğunu, ne gibi özellikler taşıdığını biliriz.

Dersin son cümlesinde marifetullahın **“üssü'l-esâsı”**nın **“ imân-ı billâh”** olduğu beyan edilmiştir. Bilindiği gibi marifetullah **“Allah'ı tanıma”** demektir. Kur'ân-ı Kerîmin bir hülasası olan Fatiha sûresinde, bütün medih ve senanın Allah'a mahsus olduğu beyan edildikten sonra, marifet dersine geçilmiş ve ilk olarak Allah'ın Rabbü'l-âlemîn olduğu nazara verilmiştir. Sonra O'nun Rahmân ve Rahîm olduğu beyan edilmiştir. Allah'ı isimleriyle, sıfatlarıyla, hikmetiyle, rahmetiyle, celâl ve cemâliyle tanıma konusu birçok âyet-i kerîmede en doğru ve en mükemmel şekilde ders verilmiştir.

Bütün bu derslerin esası îmandır. Yâni, insan önce Allah'a îman edecektir ki, daha sonra O'nu tanıma konusunda ilim ve irfanını artırma yoluna girsin.